

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

JEFFREY ARCHER

O CHESTIUNE
DE ONOARE

editura rao

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

PARTEA ÎNTÂI

KREMLIN, MOSCOVA,
19 MAI 1966

KREMLIN, MOSCOVA

19 MAI 1966

– Este un fals, spuse liderul rus, uitându-se țintă la minunata pictură mică pe care-o ținea în mâini.

– Nu-i posibil, răspunse colegul său de la Biroul Politic. Icoana Sfântului Gheorghe cu balaurul, care a aparținut țarului, este în Palatul de Iarnă din Leningrad, sub pază strictă, de mai bine de cincizeci de ani.

– Așa e, tovarășe Zaborski, dar am păzit un fals mai bine de cincizeci de ani, spuse bătrânul. Probabil că țarul a înlocuit originalul înainte ca Armata Roșie să intre în St. Petersburg și să năvălească în Palatul de Iarnă.

Șeful Securității Statului se foi nerăbdător în scaun, iar jocul de-a șoarecele și pisica continuă. După atâția ani de când se afla la conducerea KGB-ului, Zaborski știa cine fusese distribuit în rolul șoricelului chiar din momentul în care, în acea dimineață, la ora patru, sunase telefonul și fusese anunțat că secretarul general îl convoacă imediat la Kremlin, la raport.

– Cum poți fi sigur că e un fals, Leonid Ilici? întrebă omulețul.

– Păi, dragul meu Zaborski, în ultimele optsprezece luni, vârsta tuturor comorilor din Palatul de Iarnă a fost verificată prin metoda Carbon 14, un procedeu științific modern, care nu necesită două evaluări, spuse Brejnev, etalându-și noile cunoștințe. Și ceea ce am crezut noi că este capodopera națiunii se dovedește a fi fost pictată la cinci sute de ani după realizarea originalului de către Rubliov, continuă el.

– Dar de către cine și cu ce scop? întrebă neîncrezător șeful Securității Statului.

– Specialiștii mi-au spus că probabil a fost un pictor de curte, angajat să execute copia cu doar câteva luni înainte de Revoluție, răspunse liderul rus. Pe directorul Palatului de Iarnă l-a pus întotdeauna pe gânduri faptul că pe spatele ramei nu se află tradiționala coroană de argint a țarului, așa ca la celelalte capodopere.

– Eu am crezut mereu că acea coroană de argint a fost luată de vreun amator de suvenire chiar înainte ca noi să intrăm în St. Petersburg.

– Nu. Nu coroana de argint a țarului a fost luată, ci chiar pictura, spuse sec secretarul general.

Sprâncenele stufoase i se ridicau de câte ori enunța o propoziție.

– Ce-o fi făcut țarul cu originalul? murmură șeful KGB, ca și cum și-ar fi adresat sieși întrebarea.

– Tocmai asta vreau și eu să știu, tovarășe, zise Brejnev. Mâinile i se odihneau pe marginile picturii rămase în fața lui. Dumneata ești cel ales să afle răspunsul.

Pentru prima oară, șeful KGB-ului părea nesigur pe sine.

– Aveți vreun indiciu de care să mă agăț?

– Foarte vag, recunosc secretarul general, deschizând cu o mișcare bruscă un dosar pe care-l scoase din sertarul de sus al biroului.

Își aținti privirea asupra însemnărilor dactilografiate cu grijă, ce purtau titlul „Semnificația icoanei în istoria rusă“. Cineva petrecuse toată noaptea întocmind un raport de zece pagini, pe care conducătorul abia-și găsisese timp să-l examineze. Lui Brejnev

i se trezi cu adevărat interesul la pagina patru. Trecu repede peste primele trei pagini și abia apoi citi cu glas tare: „În momentul începerii Revoluției, țarul Nicolae al II-lea a considerat cu siguranță capodopera lui Rubliov drept pașaportul libertății în Vest. Probabil că avea o copie, pe care a lăsat-o pe perete, în biroul său, acolo unde înainte fusese originalul“. Conducătorul sovietic ridică privirea și completă:

– În afară de asta, avem prea puține indicii pe care să le folosim.

Șeful KGB-ului avea un aer perplex. Nu reușea să înțeleagă de ce voia Brejnev să implice Securitatea Statului în furtul unei opere de interes minor.

– Cât este de importantă găsirea originalului? întrebă el, încercând să mai afle vreun amănunt.

Leonid Brejnev îl țintui cu privirea pe colegul de la Kremlin.

– Nimic nu este mai important decât asta, tovarășe, se auzi răspunsul neașteptat. Și îți voi asigura resursele umane și financiare pe care le consideri necesare ca să descoperi unde se află icoana țarului.

– Păi, dacă ar fi să vă cred pe cuvânt, tovarășe secretar general, s-ar putea să cheltuiesc mult mai mult decât merită pictura, spuse șeful KGB-ului, încercând să-și ascundă neîncrederea.

– N-ar fi posibil, căci nu mă interesează icoana în sine, răspunse Brejnev, făcând o scurtă pauză, pentru a vedea efectul. Se întoarse cu spatele la șeful Securității Statului și aruncă o privire pe fereastră. Întotdeauna îl enervase că nu putea să vadă peste zidul Kremlinului, până în Piața Roșie. Așteptă câteva clipe înainte de a completa pe un ton oficial: Bani pe care i-ar fi putut lua țarul din vânzarea unei astfel de capodopere nu i-ar fi ajuns – la stilul său de viață obișnuit – decât vreo câteva luni, poate un an cel mult. Ei bine, garanția pentru viața țarului și a familiei sale ar fi fost asigurată de ceea ce credem că a ascuns el în *interiorul* tabloului.

Pe geam, în fața secretarului general, se formă un mic rotocol de aburi.

– Oare ce-ar putea fi atât de prețios? întrebă șeful Securității.

– Ți mai amintești, tovarășe, ce i-a promis țarul lui Lenin în schimbul vieții?

– Da, dar s-a dovedit a fi o cacealma, pentru că niciun document nu era ascuns...

Se opri înainte de a pronunța „în icoană“.

Zaborski stătea în picioare fără să scoată un cuvânt, incapabil să urmărească zâmbetul satisfăcut al lui Brejnev.

– În sfârșit, ai reușit să-nțelegi unde bat, tovarășe. Vezi dumneata, documentul a fost tot timpul ascuns în icoană. Doar că noi n-am avut icoana autentică.

Conducătorul rus mai lăsă să treacă un timp înainte de a se întoarce și a-i înmâna colegului său o singură coală de hârtie.

– Aceasta este depoziția țarului în legătură cu ceea ce vom găsi ascuns în icoana cu Sf. Gheorghe și balaurul. La vremea aceea nu s-a descoperit nimic ascuns în ea, ceea ce i-a întărit convingerea lui Lenin că fusese un patetic joc la cacealma al țarului, doar ca să-și salveze familia de la execuție.

Zaborski citi pe-ndelete depoziția scrisă de mână și semnată de țar cu câteva ore înainte de a fi executat.

Cu mult înainte de a ajunge la ultimul paragraf, lui Zaborski începură să-i tremure mâinile și pe frunte îi apără o picătură de sudoare. Se uită la pictura minusculă, nu mai mare decât o carte, rămasă în centrul biroului președintelui.

– De la moartea lui Lenin încoace, nimeni n-a crezut în vorbele țarului, continuă Brejnev. Dar acum nu mai există niciun dubiu: dacă vom reuși să aflăm unde se află capodopera originală, cu siguranță vom intra și în posesia documentului promis.

– Și cu autoritatea pe care ne-o conferă semnăturile de pe document, nimeni n-ar putea să pună la îndoială legalitatea cererii, sublinie Zaborski.

– Fără doar și poate că așa vor sta lucrurile, tovarășe, replică conducătorul rus. Și sunt sigur că vom primi sprijinul Națiunilor Unite și al Curții Internaționale de Justiție de la Haga în cazul în care americanii ar încerca să ne conteste dreptul. Totuși, mă tem că acum timpul este împotriva noastră.

– De ce? întrebă șeful Securității Statului.

– Uită-te la data trecută de țar în depoziție și o să-ți dai seama cât timp mai avem ca să ne onorăm partea noastră din înțelegere, spuse Brejnev.

Zaborski își plecă privirea asupra datei scrise neglijent de mâna țarului: 20 iunie 1966. Îi înapoie depoziția, gândindu-se în același timp la enormitatea sarcinii pe care i-o încredințase șeful său. Leonid Ilici Brejnev își continuă monologul.

– Așa că, după cum vezi, tovarășe Zaborski, nu mai avem decât o lună până la data limită, dar, dacă dumneata reușești să descoperi unde se află icoana originală, strategia de apărare a președintelui Johnson devine practic inutilă, iar Statele Unite – un pion pe tabla de șah rusească.

APPLESHAW, ANGLIA

IUNIE 1966

– „Iar iubitului și singurului meu fiu, căpitanul Adam Scott, MC¹, îi las moștenire suma de cinci sute de lire sterline.“

Deși Adam se așteptase ca suma să fie mizerabilă, rămase drept, țeapăn în scaun, susținând privirea avocatului care se uita la el peste ochelarii cu lentile în formă de semilună.

Bătrânul avocat, așezat în spatele biroului mare, ridică ușor capul și clipi către tânărul chipeș din fața lui. Adam își trecu nervos mâna prin părul negru și des, brusc conștient de privirea avocatului ațintită asupra lui. Apoi ochii domnului Holbrooke reveniră la hârtiile din fața lui.

„Iar fiicei mele dragi și iubite, Margaret Scott, îi las moștenire suma de patru sute de lire sterline.“

Adam nu-și putu reprima un mic surâs amuzat care i se lăți pe chip. Chiar și în privința detaliilor neînsemnate ale actului său final, taică-său rămăsese un șovin.

– „Clubului de crichet din Hampshire, douăzeci și cinci de lire sterline, cotizația mea pe viață“, continuă cu glas monoton domnul Holbrooke, impasibil la nefericirea domnișoarei Scott.

„În sfârșit, plătit până la ultimul ban“, gândi Adam.

– „Bătrânilor pungași, cincisprezece lire sterline. Iar bisericii parohiale din Appleshaw, zece lire.“

„Membru până la moarte“, reflectă Adam.

– „Lui Wilf Proudfoot, grădinarul nostru credincios cu jumătate de normă, zece lire, iar doamnei Mavis Cox, cea care ne ajută în fiecare zi, cinci lire. În fine, dragei și iubitei mele soții, Susan, casa în care am conviețuit și tot restul averii mele.“

Această hotărâre îl făcu pe Adam să dorească să izbucnească într-un râs zgomotos, căci se îndoia că tot ce mai rămânea din averea lui Papa, chiar dacă ar vinde obligațiile cu premii prin tragere la sorți și crosele de golf antebelice, se ridica la mai mult de încă o mie de lire sterline.

Dar mama, care era o adevărată fiică de ofițer, nu se plângea, n-o făcuse de altfel niciodată. Dacă Dumnezeu i-ar dezvălui vreodată pe sfinți, spre deosebire de vreun oarecare papă de la Roma, Sfânta Susan din Appleshaw și-ar găsi locul acolo sus, lângă Maria și Elisabeta. Toată viața lui, Papa, cum îi spunea mereu Adam, instituisese standarde foarte înalte după care trebuia să trăiască toată familia. Poate că de aceea Adam continua să-l admire, mai presus decât pe oricare alt bărbat. Uneori numai gândul la acesta îl făcea să se simtă nelalocul său în peisajul anilor șazeci.

Adam începu să se agite nervos în scaun, bănuind că procedurile legale se apropiau de sfârșit. Avea sentimentul că va fi cu atât mai bine, cu cât vor ieși mai repede din biroul ăsta mic, rece și posomorât.

Domnul Holbrooke mai ridică o dată privirea, își dresе glasul, de parcă era pe punctul de a anunța cui urmau să rămână diamantele familiei Goya sau Hapsburg, își împinse ochelarii cu lentile în formă de semilună în sus pe nas, apoi își pironi privirea

¹ Military Cross (Crucea Militară – decorație britanică)

pe ultimele paragrafe din testamentul clientului său. Cei trei membri supraviețuitori din familia Scott ședeau în liniște. „Ce-ar mai avea de adăugat?” se întrebă Adam în sine.

Orice era, avocatul cumpănise în mod evident foarte mult asupra ultimului lucru lăsat prin testament, căci recită cuvintele ca un actor foarte priceput. În tot acest timp privirea i se opri doar o dată pe actul din fața lui.

– „Și tot fiului meu îi las acest plic închis, citi domnul Holbrooke, ridicând plicul după o scurtă pauză, și nu pot decât să sper că îi va aduce o fericire mai mare decât mi-a adus mie. În cazul în care s-ar hotărî să deschidă plicul, o va face doar cu condiția să nu divulge niciunei alte persoane conținutul.”

Adam prinse privirea surorii sale, dar aceasta dădu din cap aproape imperceptibil, neîndoios la fel de nedumerită ca el. Îi aruncă o privire scurtă mamei sale, care părea șocată. Era oare teamă sau durere? Adam nu-și dădea seama. Fără altă vorbă, domnul Holbrooke îi întinse plicul îngălbenit singurului fiu al colonelului.

Toți cei care se aflau în încăperea rămăseseră pe scaune, neștiind ce să mai facă. Într-un târziu, domnul Holbrooke închise dosarul pe care era trecut: „Colonelul Gerald Scott, DSO, OBE¹, MC”. Împinse scaunul înapoi și se îndreptă cu pas încet spre văduvă.

În timp ce-i strângea mâna, aceasta spuse „mulțumesc”. Un gest de politețe ușor ridicol, i se păru lui Adam, căci singura persoană din încăperea care profitase în vreun fel din această tranzacție fusese domnul Holbrooke, și asta în numele firmei Holbrooke, Holbrooke și Gascoigne.

Adam se ridică și se apropie repede de mama sa, care tocmai întreba:

– Luați ceaiul cu noi, nu-i așa, domnule Holbrooke?

– Mă tem că nu, dragă doamnă, începu avocatul, dar Adam nu se osteni să mai asculte. Era foarte clar că onorariul nu fusese suficient de mare ca să acopere timpul pierdut de Holbrooke pentru a rămâne la ceai.

După ce părăsi biroul, Adam le instală pe mama și pe sora sa confortabil pe bancheta din spate a automobilului familiei, un Morris Minor; apoi își luă și el locul la volan. Parcase pe High Street, în fața clădirii în care se afla biroul domnului Holbrooke. Pe străzile din Appleshaw nu găseai marcaje rutiere – „Nu încă”, se gândi el. Înainte chiar de a răsuci cheia în contact, maică-sa îi aruncă foarte sec:

– Știi că va trebui să ne descotorosim de asta. Nu-mi permit să o mai folosesc acum, când un galon de benzină costă șase șilingi.

– Hai să nu ne mai facem griji din pricina asta azi, spuse Margaret consolator, dar vocea ei trăda faptul că acceptase ade-vărul spuselor mamei sale. Mă întreb ce poate fi în plicul acela, Adam, adăugă ea, vrând să schimbe subiectul.

– Instrucțiuni detaliate privind modul în care să investesc cele cinci sute de lire ale mele, cu siguranță, spuse fratele ei, încercând să mai învelesească atmosfera.

– Nu fi necuviincios cu morții, zise maică-sa, și pe față i se așternu aceeași teamă. L-am implorat pe tatăl tău să distrugă plicul acela, adăugă cu o voce abia șoptită.

Adam strânse buzele aproape involuntar când își dădu seama că acela trebuia să fie *plicul* la care se referise tatăl său în toți acei ani, atunci când, în trecut, el fusese martor la singura ceartă dintre părinții săi. Adam încă își mai amintea vocea ridicată a tatălui său, cuvintele lui pline de furie, la doar câteva zile de la întoarcerea din Germania: „Trebuie să-l deschid, nu înțelegi?” insistase Papa. „Niciodată. După toate sacrificiile pe care le-am făcut, îmi datorezi măcar atâta lucru”, răspunsese mama lui.

Trecuseră mai bine de douăzeci de ani de la acea confruntare și nu mai auzise nicio referire la acest subiect. Singura dată când

¹ DSO – Distinguished Service Officer – Ofițer Distins în Serviciu (n.tr.)
OBE – Officer of the British Empire – Ofițer al Imperiului Britanic (n.tr.)

Adam îi menționase acest lucru surorii sale, ea nu putuse să-i ofere nicio lămurire privind motivul disputei dintre părinții lor.

Adam apăsă piciorul pe frână în momentul în care ajunseră la o intersecție în T, pe High Street, la capătul străzii.

Făcu un viraj la dreapta și continuă să conducă încă vreo doi kilometri afară din sat, pe un drum de țară, cotit, după care opri automobilul vechi, Morris Minor. Se strecură afară din mașină și deschise poarta acoperită cu un grătar de lemn.

Poteca croită de-a lungul unui gazon cochet și îngrijit ducea la o mică cabană, cu acoperișul de paie.

– Sunt sigură că ar trebui să te întorci la Londra, fură primele cuvinte pe care le spuse mama sa când intrară în camera de zi.

– Nu mă grăbesc, mamă. Toate problemele mele pot aștepta până mâine.

– Cum dorești, dragul meu, dar nu trebuie să-ți faci griji din pricina mea, continuă maică-sa.

Își ridică privirea și o aținti asupra tânărului înalt, care-i amintea atât de mult de Gerald. Ar fi fost la fel de chipeș ca soțul ei dacă nu s-ar fi cunoscut – ușor, ce-i drept – că a avut nasul spart. Același păr negru și aceiași ochi căprui adânci, același chip deschis și onest, chiar și același mod de a se apropia de oricine-i ieșea în cale. Dar, mai presus de toate, aceleași standarde înalte de moralitate care-i aduseseră în situația nefericită de acum.

– Și, oricum, o am pe Margaret care să-mi poarte de grijă, adăugă ea.

Adam privi spre sora sa, întrebându-se cum avea să se împace cu Sfânta Susan din Appleshaw.

Margaret se logodise de puțin timp cu un agent de bursă din City și, deși căsătoria fusese amânată, în curând avea să-și dorească să înceapă o viață nouă, proprie. Slavă Domnului, logodnicul ei plătise deja cu bani gheață o căsuță care se afla doar la 22 de kilometri depărtare.

După ceai și după un monolog trist, neîntrerupt, al mamei, privind virtuțile și nenorocirile tatălui lor, Margaret strânse masa

și-i lăsă pe cei doi singuri. Amândoi îl iubiseră în moduri atât de diferite, deși Adam avea impresia că nu-i dăduse niciodată prilejul lui Papa să afle cu adevărat cât de mult îl respectă.

– Dragul meu, acum, că nu mai ești în armată, sper din tot sufletul că ai să reușești să-ți găsești o slujbă care să merite, spuse maică-sa stingherită, căci își amintea cât, de greu se dovedise a fi acest lucru pentru taică-său.

– Sunt sigur că totul o să fie bine, mamă, răspunse Adam. Am primit de la Ministerul de Externe o solicitare. Vor să mă duc acolo din nou, adăugă, sperând s-o liniștească.

– Totuși, acum, că ai cinci sute de lire doar ale tale, ar trebui să-ți fie mai ușor, spuse ea.

Adam îi zâmbi drăgăstos, întrebându-se în sine lui când petrecuse ea ultima oară o zi la Londra. Doar chiria apartamentului din Chelsea se ridica la patru lire pe săptămână, și încă mai era nevoit să mănânce pe apucate.

Maică-sa ridică ochii la ceasul de pe cămin.

– Ar trebui să pleci, dragul meu. Îmi displace ideea că vei umbla pe motocicletă aceea după lăsarea întunericii.

Adam se aplecă, o sărută pe obraz și spuse:

– Îți telefonez mâine. În drum spre ieșire, băgă capul pe ușa bucătăriei și strigă la soră-sa: Plec. O să-ți trimit un cec de cincizeci de lire.

– De ce? întrebă Margaret, ridicând privirea din chiuvetă.

– Să zicem că e contribuția mea pentru drepturile femeii.

Închise repede ușa de la bucătărie, reușind să evite cărpa de vase aruncată spre el. Adam tură puțin motorul motocicletei sale BSA și porni spre Londra pe drumul A 303, prin Andover.

Aproape toată circulația se desfășura dinspre oraș spre vest, și astfel drumul până la apartamentul din Ifield Road nu-i luă mult timp.

Adam așteptă să ajungă în intimitatea camerei sale ca să deschidă plicul. În ultima vreme, existența sa nu fusese prea captivantă, astfel că această întâmplare cu scrisoarea nu-l lăsa

Scott nu se găsea pe listă. Camarazii de promoție fuseseră sincer surprinși, dar ofițerii mai vârstnici din regiment nu comentaseră în niciun fel. Lui Adam îi devenea din ce în ce mai limpede că nu i se dădea șansa să răscumpere greșeala pe care se considera că o făcuse taică-său.

În cele din urmă, fusese avansat căpitan, nu înainte de a se fi distins în jungla Malaysiei, în luptele corp la corp împotriva valorilor nesfârșite de soldați chinezi. Fusese capturat și făcut prizonier de comuniști, îndurase singurătatea și o tortură pentru care niciun fel de antrenament, oricât de îndelungat, nu l-ar fi putut pregăti. Evadase după opt luni de încarcerare și, întorcându-se pe linia frontului, aflase că-i fusese conferită postum Crucea Militară. Când, la douăzeci și nouă de ani, căpitanul Scott și-a dat examenul pentru admiterea în Statul Major, dar tot nu i s-a oferit locul meritat, a acceptat într-un târziu ideea că nu putea să mai spere vreodată că va comanda un regiment. Și-a dat demisia câteva săptămâni mai târziu; nici nu fusese nevoie să sugereze că motivul era nevoia de mai mulți bani.

În ultimele luni petrecute în regiment, Adam aflase de la maică-sa că Papa mai avea de trăit doar câteva săptămâni. Adam se hotărâse să nu-l anunțe pe tatăl său de demisie. Știa că Papa n-ar fi făcut decât să se autoînvinovățească, și măcar acum era mulțumit că murise fără să afle de stigmatul care devenise parte din viața de zi cu zi a fiului său.

Ajungând la periferia Londrei, gândul lui Adam se îndreptă în altă direcție, așa cum de fapt se întâmpla adesea în ultimul timp: spre problema presantă a găsirii unui loc de muncă bine plătit. În cele șapte săptămâni de când era șomer, avusese mult mai multe întâlniri cu directorul băncii sale decât cu potențiali patroni la care s-ar fi putut angaja. Era adevărat, mai avea aranjată o întâlnire la Ministerul de Externe, dar fusese impresionat de nivelul intelectual al celorlalți candidați pe care-i întâlnise, și asta-l făcuse să-și dea prea bine seama de lipsa unei pregătiri universitare. Cu toate acestea, simțea că primul contact decursese

bine, și i se comunicase imediat câți foști ofițeri intraseră la Externe. Când a aflat că însuși președintele comisiei de selecție era deținătorul Crucii Militare, Adam a presupus că nu aveau în vedere pentru el un post de conțopist.

Făcu un viraj cu motocicletă și ajunse în King's Road. În acest timp mai pipăi o dată plicul din buzunarul interior al hainei, sperând cu răutate că Lawrence nu se întorsese de la bancă. Nu că ar fi avut de ce se plânge: vechiul său prieten și coleg de școală fusese extrem de generos când îi oferise o cameră atât de plăcută în apartamentul său spațios, cu o chirie de numai patru lire pe săptămână.

– O să plătești mai mult când te-or face ambasador, se amuzase Lawrence.

– Începi să semeni cu Rachmann, îi replicase Adam, zâmbindu-i celui pe care-l admirase atât de mult în perioada petrecută la Wellington.

Spre deosebire de Adam, lui Lawrence toate păreau să-i vină atât de ușor – examene, slujbe, sport, femei, mai ales femeile. Când își câștigase poziția de la Balliol și mai apoi obținuse un prim PPE, nimeni nu fusese surprins. Dar când Lawrence își alesese profesia în domeniul bancar, amicii nu reușiseră să-și ascundă scepticismul. Părea să fie prima oară când se apuca și de altceva decât ceea ce ar fi putut fi descris ca monden.

Adam parcă motocicletă imediat dincolo de Ifield Road, perfect conștient că, dacă slujba de la Ministerul de Externe nu devenea realitate, motocicletă trebuia vândută; la fel și vechiul automobil Morris Minor al mamei sale. Pe când se îndrepta agale spre apartament, o fată care trecea pe stradă îl fixă un moment cu privirea; el nu băgă de seamă. Urcă scările câte trei, ajunse la etajul cinci și tocmai potrivea cheia în broască, când o voce dinăuntru strigă:

– E închisă cu zăvorul.

„Fir-ar să fie“, își zise Adam în barbă.